श्रीगणेशायनमः ॥ कनकरुचिदुकूलः कुंडलोल्लासिगल्लः शमितभुवनभारः कोपि लीलावतारः ॥ त्रिभुवनसुखकारी शेषधारी मुकुंदः परिकलितरमांगो मंगलं नस्तनोतु ॥ १ ॥ ॥
यांच्छिष्योजगतीतलं परिवृतं यस्तर्कविद्यानिधिः श्रीलौगाक्षिकुलारविंदतरणिर्माध्यंदिनिः केशवः यंप्रासूत सदा ■ री वांघ्रिकमलद्वंद्वैकनिष्ठंपरं भट्टानंतमहं नमामि भिषितरसां बंकृपां भोनिधिं ॥ २ ॥ किंभोजः किमु विक्रमः क्षिमपरः कर्णोवतीर्णः कलौ सर्वेषामिति यत्र धीर्भवति साक्षेण्णीतले नंदति ॥ रर रः श्रीमदुमापतिर्दलपतिर्गोविंदभक्तिप्रियः श्रीमत्केशवपंडितोवितनुते चंपूतटी पाज्ञया ॥ ३ ॥ विद्वानां भिस्तरोरुहे कमलभूः पाथोनिधौ माधवः केलासे सपरिग्रहस्त्रिनयनः पाताल तः पन्नगः ॥ किंचित्कालममंस्त चारुवसतिः श्लाघ्यासहोय द्रुयाद्वोपक्षवक्षाच्छिरण्यकशिपुर्दैत्याधिराजो भवत् ॥ ४ ॥ रार स्वं स्वप्रसंनास्यं कम य ॥ १ ॥

Acc. No. 2484 M-1748
Title - प्रह्लाद चम्पू
Author - केशव जोशी
Date - ?
Subject - Poetry
Folio - 11
Xerox - 11

Checked 2012

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नलोचनं॥ प्रह्लादं सम महाह्लादमेदुरं सुषुवे सुतं॥५॥ अत्रावसरे मुनयः प्रोचुः॥ धन्याधेणाध
रित्री दनुजकुलपतेः संपदस्ते कृतार्थाः पुण्यात्मानम्र पूर्वे चिरतरमधुना धाम दिव्यं मजेयुः॥
धन्यं चैतत्कुलं ते सकलमपि विभो जन्म चेदं कृतार्थं स्तनुं भाग्यैकसिंधुः समजनि सदने कोऽपि
कल्याणमूर्त्तिः॥६॥ स जगाम कवेर्धाम जनकेन प्रणोदितः॥ दंडनीतिनयं ज्ञातुं कुशाय धिष
णाग्रणीः॥७॥ अथ कदाचिदध्ययनावसरे परमकल्याणपरमात्मप्रणतिमाचचार प्रह्लादः।
यस्यादौ मुकुंदाच्युतं पशुपतिर्ध्येयः पावनं यस्यानंतनंतरान् गुणान्निगदितुं ब्रह्मापि जिह्मा
यते॥ यं जानाति न कोपि यश्च निखिलं जानाति विश्वाश्रयं नंदं दारकवृंदवंदितपदं वंदे मु
कुंदं मुदा॥८॥ तच्छ्रुत्वा कुपितो गुरुराह॥ रे दुरासन् किं जल्पसि राजकुमारोऽसि नो चेत्ता
पुनस्त्वास्तदिदानीमुपदिशामि सम्यगाकर्णय॥ हरिनामाकिंशोरमावदति स्त्रीयं मतम
ग्रहेय॥ न तदीयगुणान पिशृणु कर्णतिथि स्वारय मा कदाचन॥ ९॥ निपीयहालाहलकल्प

मतद्वचः प्रकोपारुणालोचनः सः॥ मुकुंदविष्णो भगवन्मुरारे नारायणेति स्फुटमावभाषे
॥१०॥ ततो गुरुः अहो द्रुतमेतदुपदिष्टमनाचरन्न्यत्सादिष्टमाचरसि॥ तदिदानीं कुलक
लंकायमानमसुराधीश्वरस्तव तातश्चेतत्त्वात्स्यति त्वां हनिष्यति॥ शिष्यः॥ अस्तवोय
दियांति यांतु मे परमानंद मुकुंद चिंतने॥ भवतापकदंबभंजने विरतं नैव कदापि मा
नसं॥११॥ अत्रावसरे कश्चिद् दीक्षितो द्विजः प्राह॥ चतुरोसि वदान्योऽसि कमनीयोऽसि
चार्भक॥ कुले तत्र न जातोसि यत्र गोविंदचिंतनं॥१२॥ प्रह्लादः॥ न विचित्रप्रवृत्तिः कु
लपरंपराधीना किंतु परमेश्वरप्रसादनिबंधनैव॥ पाथोधिं विनिधाय पाणिपुट
के कुंभोद्भवः पीतवान्विंध्याद्रिं नमयाव भूव परमां दंडे गतिं कुंठयन्॥ नायं कुंभगुणः
कदापि घटने नो वा कुलालात्मनां किंतु श्रीभगवत्प्रसादमहिमा सोयं समुज्जृंभते॥१३॥
ततो गुरुः सप्रतिवर्षं राजदर्शनार्थं गंतारस्तं गुरतस्त्वदीयमेतद्धिंगाना चरणं निवेदयि

॥२॥ ॥२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ध्यामास्तु त्का प्रतस्थे॥ ततः शिष्योपि पृष्ठतस्तच्छीचलन्निःयंतमप्यध्वानमतिक्रम्य प्रोच्चैरुवाच
दितिसुतवृंदमसंदमदं दमयाशु मुदं नय देवकदंबमनंतगुणाकर दीनदयालय चारु विचि
त्रचरित्र विभो॥ शांतमखमुख्यसुराधिपसर्वचराचरपालनपालय मां भवभयभीति विभं
जनधीरविरंजनसज्जनरंजन भो॥ १४॥ ततः पृष्ठतो वलोक्य नासौ शिष्यः किंतु कश्चैव
मूर्त्तमस्तीति भावयन् गुरुस्तच्छीघ्रं प्रतस्थे॥ ततः सकलसामंतावकीर्णसभासीनं राजानमव
लोक्य राजपत्नीं प्रसूतां तावन्निवेदयांबभूव गुरुः॥ उररीकुरुते न मच्चव ननयोसौ न वरा
भूरि चापलं दनुवंशोचितवृत्तिमाचर॥ सकलासुरवंशभूषणे जनितस्त्वं विमले कु
लेयतः॥ १६॥ सुतः॥ किमिदं कटु भाषसे मम पादनुवंशोपरि संतु वञ्चयः॥ स्मरणीयं

महर्निशं मयाकमनीयं धनसुंदरं महः॥ १७॥ माता॥ दनुजाधिपकर्णगामिनी नववाणीसु
न माभवलियं॥ यद्वच वचोन भूपतिः सहने नीतिपथः प्रकर्त्तकः॥ १८॥ सुतः॥ कुपि
॥ ३॥ तो जनकस्तथापि मे न विश्रामो जगदीशसेवने॥ महाकोपनिपातभीतितः सहनं मुंचति
किं निजं जनः॥ १९॥ अत्रांतरे राजापि सभास्थलादागतः पुत्रं ददर्श ततः प्रेम्णानमालिंग्य पप्र
च्छ॥ एतावत्समयेयत्ते गुरुणा कथितं शिक्षो॥ तदिदानीमनु ब्रूहि हृदयानंदकारकं॥ २०॥ ॥ ३॥
तत्कोर्दः॥ आसुरं कुलमनादरणीयं चित्तमेतदमलीकरणीयं॥ श्यामधाम शरणीकरणी
यं लीलया भवजलं तरणीयं॥ २१॥ पिता॥ रे वत्स केन दुरात्मना प्रतारितोसि प्रायो नैनैव पंडि
तंमन्येन शिक्षितोसि कस्तेपराधस्तात॥ ततः समयं प्राह गुरुः॥ वत्स कृधा विनिवारितः पुरा
वचनं नादृतवानसौ शिशुः॥ दनुजाधिपतेनवाग्रतः शपथोसौ विहितः प्रमानय॥ २२॥ त
थापि प्रबलकोपेनाधिकत्वनो गुरुः शिष्यं प्रत्याह॥ यत्रास्ति परमा भक्ति स्तस्यैव शपथस्तव॥

3

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सत्यं वद विपरीतपक्षपाते त्विं को गुरुः ॥ २३ ॥ शिष्यः ॥ सर्वविधानि धियैर्दैवं परमात्मा हरिर्द्दा स्थितिः ॥
सर्वसाक्षी चिदानन्दः करुणाब्धिः स मे गुरुः ॥ २४ ॥ पिता ॥ परकीयमनावलम्बनं यदि दर्हं तनिसर्गदु
र्मते ॥ क्रियते कुलदूषणास्यैते फलमस्यानुपदे भविष्यति ॥ २५ ॥ महाकुले जन्मने वंशपरसोवपुर्मनो हारि
वसंपदेषा ॥ मतिपुनः कामवनाहूतासीमोघं यथा सर्वमिदं वृथाभूयि ॥ २६ ॥ सुतः ॥ प्रणतिं न मनो नियद्
रेनैव पुंजीवति न स्मरेनकं ॥ अथ नत्र समर्पितान यावनतसं पद्मपदे वसाम वेत् ॥ २७ ॥ नयपा हरिनाम
कीर्तनं रसनासा विषवल्लरी मता ॥ न च तस्य गुणावलिः श्रुता श्रुति युग्मेन विलं तदिष्यते ॥ २८ ॥ अ
कृता च्युतपूजनो करो दवदग्धद्रुमपल्लवा विव ॥ न च माधवधाम चारिणौ चरणौ ता वसिपत्रपाद
पौ ॥ २९ ॥ भगवद्गुणनामकीर्तनाद्भवनामा शुभमनो न यातियत् । नदवेभिदुरास्मनस्ततो विहितं व्रजभना
त्म घातकं ॥ ३० ॥ न त्वं श्रीहरिमर्चयन्ननुदिनं संभावयन्भूसुरान्दुर्गेणाकलयन्न रीचिदलयन्सम्यक्प्र
जाः पालयन् ॥ सत्कीर्त्या भुवनत्रये [illegible] लयन्कुर्वन्ननाथो दयं साद्धं मंत्रिजनैर्हिरण्यकशिपो साम्राज्य

मासादय ॥ ३१ ॥ इति श्रीम[illegible]क[illegible]विरचिते चं[illegible] प्रथमस्तवकः ॥ ॥ शिरोर्वचनमाक
र्ण्य प्रकुपितो राजा स्वपुत्रं [illegible] नाह ॥ यस्माद्युष्मत्करं कापि निमर दृथिवीनायकाः सायकौ
काः कौपीनां काः कथं चि[illegible]रशिखि रेवासरान्वाहयन्ति ॥ तस्मिन्भूते हि मुरव्यामरसु कुतमहो राज्ञो भी
राजितां घ्रेमत्तोपासते परः कृत्स्नवजगति विमुखी मगुष्याय मा या ॥ १ ॥ प्रह्लादः ॥ जायन्ते सकलानि भ
गन्तेऽस्मिन्भूतानि भूतात्मनोयस्मात्तत्ममहानि येन विभुना जातानि जीवन्ति च ॥ लीयन्तेऽपि च यत्र सैंध
वशिलाखंडानि सिंधाविव श्रीनाथः करुणा बुधिः शुभानिधिः कस्माद्वज्ञायते ॥ २ ॥ ततः प्रकुपितो
दैत्यानाह ॥ दैतेयाः तदुक्तो शस्त्रेर्वध्यतामेष दुर्मतिः ॥ एतस्य पुज्जीवनान्नूनं नोऽस्ति कल्याणमत्ति नः ॥ ३ ॥
रति विशोधिनां शासमुपात्त महायुधाः । दानवाः लद्घियातामप्रोघनाः कोऽशस्तदा ॥ ४ ॥ अत्रावस
प्रह्लाः ॥ मनसा वचसा च कर्मणा यदि भक्तिर्मधुसूदने हृदा ॥ मथिशास्त्रपरं पराहता विफला
स्याद्दसुरानसंशयः ॥ ५ ॥ अपि च ॥ माधवस्य करुणा यदि तस्या किं नृणादपि न मे भवितांतः ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

साभवेधदितदाकिमुशस्त्रैः ल्केशरवनदयं वधयध्वं ॥६॥ शरणागतवज्रपंजरं करुणापूरितलो
चनं हरिं । हृदि चिंतयतस्त्व[illegible]मेव न मम नागप्यभिघातवेदना ॥७॥ ततः प्राह सुतः ॥ आनंदमंदि
रमुकुंदपदारविंदभक्त्यार्भितापनुदमद्भुतचारुलीलं ॥ यः सादरं हृदि सदा निदधाति धन्यस्तस्यां
तकादपि भयं न कुतः परस्मात् ॥८॥ ततस्त्र कुपितो राजाऽसर्पानाह ॥ दुराचारममुं सर्पाः सद्योभयपुनस्तं
स्यं ॥ विषज्वालाकुलैर्वक्त्रैर्मे दवज्ञापराधिनं ॥९॥ ततः सर्वेपि ते काद्रवाः सर्वेष्वपि गात्रेषु तत्क्ष
दंशान् ॥ तथापि परमकारुणिकपरममंगलपरममहानुभावत्रिभुवनमहाराजाधिराजसर्वेशमप्र
प्रसादात्तेपि तत्र कुंठितगतयो भवन् ॥ ततः सर्पा ऊचुः ॥ स्फुटिताः परिणयः फणावली दलिता
संप्रति कंपते वपुः ॥ अपि विवेकि भवन्निदेशतः कथमस्माभिरसाधि साहसं ॥१०॥ ततो दिग्गजान्नृ
स्तुवोच ॥ त्रिभुरसौ जगतीतलकंटकः प्रशमितो यदि दिक्करिणः परः ॥ तदवनीधरणश्रमव
यशः स्थिरमितोऽप्रयावि[illegible]वजेत् ॥११॥ ततस्तेपि तत्र कुंठिताः प्रोचुः ॥ संघातं चानतानी

दू ४

॥५१॥

ज्वलदनलदृशां व्यात्तोग्री[illegible]लोवी स्यंते यत्समंततः दनुजनवाशागोः क्वः कुसुमोगान्तुमीशः ॥॥ त
स्मादस्मादकस्मादपि न वयं चलिताः दानवस्त्रीणामेव व्यारूढानां यशः स्यात्कृतपरमामितः प्रा
र्थयामः किमन्यत् ॥१२॥ ततो वह्निं प्रत्यवोचत् ॥ दहपापिनमेनमर्भकं लभिदानीमनलोप्र
योसि मे ॥ यदतो भविता यशः परं न च तद्दारुपलालदाहनः ॥१३॥ ततः कुंठितो वह्निः ॥ हृदये
निहितः परः पुमान् अमुना कोटिदिवाकरद्युतिः ॥ दनुजेश तदस्य नः क्रिया न हमीसक्न्तविचार
पामरः ॥१४॥ प्रह्लादः ॥ जगदीशनिदेशमंतरा दहनो नैव दहेत किंचन ॥ यदि तत्त्वैभवे त्वतंत्रता त्वे
ज्ञठरस्योदहते न किं वपुः ॥१५॥ अपि च ॥ सर्वे तापत्रयमनेकभेषजैः स्याम धामजपतां कुतो ॥५॥
भयं ॥ पद्मपतानमम गात्रसंगतः पावकोपि सलिलायते पतः ॥१६॥ ततः सूदानुवाच ॥ सध
प्राणापहं क्ष्वेडं दीयतां पापिने धुना ॥ सूदास्ततः प्रदत्स्यामि धनानि विविधानि वः ॥१७॥
ततः प्रदत्तमपि हालाहलमस्मै अमृतायमानमेवेश्वरप्रसादादासीत् ॥ ततः सूदा ऊचुः ॥ अमृता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धिक माधुरीं वदनं तनयस्तेगरलानि याचते ॥ मनसो वचसो नगोचरो महिमा मुष्य विचित्र कर्मणः ॥
॥१८॥ ततो विस्मितः प्राह राजा ॥ यन्मसंजातमघापि तरंगं त्वयि नीयते ॥ किमेतत्कपटं किंवा
तव स्वाभाविको गुणः ॥१९॥ सुतः ॥ नविषं विषमेव सर्वदा मतमाहं न सुधा सुधैव यत् ॥ विषमप्य
मृतं क्वचिद्भवेदमृतं वा विषमीश्वरेच्छया ॥२०॥ ततो दैत्यानुवाच ॥ अयं निपात्यः पृथिवी भर दुरा
घ्पा भवेदपरमाणुभंगः ॥ अस्मिन्नशेषासुरवंशकाले बालेविलीनेविमलं कुलं नः ॥२१॥
ततः पर्वतशिखरादवरूढः प्रह्लादः प्राह पृथिवीं प्रति ॥ भगवता कृतिधानसमुद्धृता त्वमधुना
पितदीयतनोस्थिरा ॥ तदुपकारभरं यदि मन्यसे सपदि धारय धारयमां धरे ॥२२॥ पतमानं गि
रेः शृंगात्कराभ्याम् अचिरात्तदा ॥ दधारैनं जगद्धात्री जगद्धातरि लालसं ॥२३॥ ततः शंवरं प्रत्या
ह राजा ॥ नहं तु शक्यते स्माभिः कुलांगारोयमंगजः ॥ मायां वेद भवांस्तस्मात्तयैवैनं विनाशय ॥
॥२४॥ ततः स ससर्ज मा[illegible]नां स[illegible] शंवरासुरः ॥ प्रह्लादे दनुजाह्लाद दुमारण्यदवानले ॥२५॥

॥६॥

[अ]त्रावसरे प्रह्लादः ॥ वेदाः किं [illegible] गताः पुनरपि क्षीणाः समस्तक्रियाः किं देवाः प्रलयं गताः
किमधुनाविश्राशिषः कुंठिताः ॥ सुप्तः किं मधुसूदनः किमथवा स्वप्नः किमेषा हरे मायेवाहमहो
न वेत्ति सपदित्यां तो भवद्बालकः ॥२६॥ ततः परमात्मानमचिंतयत् ॥ शारदेंदुसमुल्लसन्मुखं च
लदिंदीवरचारुलोचनं ॥ तडिदंवरमंवरद्युतिं कमलालंकृतवामविग्रहं ॥२७॥ चलकुंडलमंडि
तश्रुतिं विलसच्चंदनपुष्पकुंतलं ॥ कमलाकुचकुंकुमारुणं वनमालाविलसत्कलेवरं ॥२८॥
धृतशंखगदासुदर्शनं तुलसीदामसमुल्लसत्तनुं ॥ परिचर्चितचारुचंदनैर्धृततांबूलरसारु ॥६॥
णाधरं ॥२९॥ अवनीसुरपादलालनं स्फुटहासं गलशोभिकौस्तुभं ॥ धृतशेषफणातपत्रकं ग
रुडासीनमहं हरिं भजे ॥३०॥ मायानाम यदलनाय माधवोस्मै प्रायच्छच्छरणमुपागताय
चक्रं ॥ किं चित्रं यदमुमविंददेव नो चेत्सा प्राज्यं वनजगतामुपैति कस्मात् ॥३१॥ ततोरा
जा वायुं प्रत्युवाच ॥ वायो त्वमेनं परिशोषयाधुना चराचराशोषणचातुरी यतः ॥ जगत्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

येद्दुर्लभमर्जितं महत्तदघसत्स्वयं दिशोषितो र्भकः ॥२२॥ ततो वायुः शिशोः समीपे भगवंतं वीक्ष्यमा
णः प्राह दनुजं प्रति ॥ अतसीकुसुमानुकारिकांतिः पुरुषः कोपि पुरः प्रतीयमानः ॥ अयमुद्दहतेभु
जगराजस्त्वदसुध्वंसकृदेष तेनिदेशः ॥२३॥ विषहेलाशिशुदेहनिविष्टं वायुमंतरगतो हरिरादात्
कोलमेत्र व चसानकुबुद्धेरात्मधाम घसंघनिविष्टः ॥२४॥ ततो राजा दैत्याः संप्रति दुरात्मासो नाग
पाशैर्बद्धार्णवे क्षिप्यतामिति प्राह ॥ गोविंद माधव हरे भगवन्मुरारे नारायणाच्युत जनार्दन दीनबं
धो ॥ एवं ब्रुवाणमपसादरमाशु बद्धा पाथोनिधौ दितिसुता बत चिक्षिपुस्तं ॥२५॥ अत्रावसरे प्रह्लादः
कुंभोद्भवेन मुनिना वत शोषितस्त्वं संपादितो सि हरिणा पुनरंध्रिनीरैः ॥ मत्स्वामिनः स्मरसि चेदुपका
रमेनं तद्वारिधे मयि विधेहि कृपामिदानीं ॥२६॥ कृपपान्वरे हरे स्ते न तलक्रीडां प्रकुर्वता ॥ उत्तंभितेज
लनिधौ प्लवमानमभूज्जगत् ॥२७॥ अथ तस्योपरि न्यस्ताः शैलाः सर्वे सुरारिभिः ॥ तथापि सोच्यु
तप्राणो निष्कामपयोनिधेः ॥२८॥ ततो बालः ॥ संप्राप्तोसि जलेहवि भुंजितथा द्रोणीमुतः शेख
[..]स्त्राधातपरंपरासु च सरवे हा[..]आराने ॥ किं ते कारि मया पुरा भगवतः स्नेहानुबंधित्रतं तम्

[..]त्रिरूपाधिते व्रतमिदं यद्दीनसं[..]॥२२॥ इति द्वितीयस्तवकः ॥ ॥ ततः प्रह्लादोत्कर्षमसहमा
नो दैत्यः प्राह ॥ मद्भीत्या गिरिमा[..]तस्तव हरिर्नायाति मत्संनिधौ तं रोद्धुं चतुरोस्मि क्वात्र वक्ष्यामत्ता
लित स्यामेकाः सुतः । तावद्भत्वाभिमानया बद्धेहनस्पत्योमदीयप्रभुमातंगः किमुगर्जनं वितनुते कं
ठीरवस्याग्रतः ॥१॥ राजा ॥ वंध्यासूनुसुतांगजः परिणयेत् क्षौ वा सजानं निनीं व्योमांभोरुह वाटिकां दि
य दिपुनर्भालोकयेदंधकः ॥ कर्णाभ्यां यदि मूकगीत मुरगः सानंदमाकर्णयेत्सर्वलोकशिरोम
णिस्तव हरिः स्पष्टः कदाचिद्भवेत् ॥२॥ ततः प्रकुपितः प्रह्लादः प्राह ॥ अये दनुजाधीश्वर प्रबलहा
लाहलकलितकलेवरप्रलीनपन्नगमिव त्रिभुवनमहाराजं मा प्रकोपय कर्त्तुमकर्त्तुमन्यथा कर्तुं स ॥
मर्थो हि प्रकुपितो भगवानखिलब्रह्मांडमपि चेक्षुसमात्कुर्यात्को वारयिता ॥ तदानीं च न केवलं
महाकाय मानस्य तवैव संहार इति किं नाम सर्वेपि प्राणिनो नश्यास्यंति । कुपितकपिकपोलांत
र्गतोदुंबर मशकवद्द्रवदहनदह्यमान दारूदरविघूर्णमानघुणसंघातवत्प्रलयपवनोल्लास
नीयोर्वानलनिपतितपोतगतसांयात्रिकसार्थवद्भूति ॥ अथ वाम्नत्वरतरंगित कमलाद्दगपांग

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

युं वितो भगवानखिलमविनाशयत्वामेव सहरिष्यति सपितं भाविनं किं भविष्यति भगवान्वेद ॥
राजा ॥ भूतले नागवाणेन वीह वर्जितं नरान दिवसे न निशायां ॥ नामरैरपि मृगैरितरैर्वा नैव मृत्युरिति
वैंधवरो मे ॥ ३ ॥ सुतः ॥ अहो कष्टमेतस्य दौर्जन्यं जनाः समाकर्णयत यतएवायं वरः संलब्धस्तमेवोद्दि
मी ब्रह्माणं न गणयति पापीयान् । यद्यसौ कृपामपि याद्ध्योयाणं स्यात्तदा स कलामरधुरंधरस्य
प्रजापतेर्वचनस्य प्रामाण्यं व्याहन्येत । तं प्रति नृसिंहादेनं तथैव त्वां भगवानुपसंहरिष्यति यथा न ब्रह्म
वचनप्रामाण्यमापद्येत ॥ भक्तं चानुपदमेतद् विष्यति । राजा ॥ रक्तश्चेत्स प्रभुरस्ति तत्कथमहो ना
यातिमत्सेनि धो सर्वत्रैव सदास्ति किं न सदस्य स्तंभे दरीदृश्यते ॥ प्रह्लादः । भक्तिर्मे पुरुषोत्तमे यदि
दृढा वेदाप्रमाणं यदि स्तंभाभ्यंतरवर्तिनो भगवतः स्यात्तूर्णमालोकनं ॥ ५ ॥ राजा ॥ स्थाणुरेष
किमानादो नदंतः कीदृकः किं पात्तु । अहो भाग्यं हि देवानां येषामेतादृशाः प्रभुः ॥ प्रह्लादः ।
[illegible]ं भजमानानां वैराग्य प्र[illegible]वं । नासौ स्तंभोधुना किंतु मूर्तिमान्मत्सुरे वर्तते ॥ ६ ॥

[illegible]ः खरनखरविदारितांगारक[illegible] कलेवरः पन्नग इव प्रवलंततरकोपाद्दोलितसकलावय
वसमायस्तगोलकारुणतरनयनः करकलितकरवालः स्फुरत्पुर्मणिमयसभास्तंभं वि
भेद ॥ इति निष्क्रांतौ यमवकः ॥ लोकानाकलयन्त्रमः कवलयन्दिक्कुंभिनः कंपयन्भूगोलं चरण
यन्निरीन्विदलयन्नंभोधिमुद्धूलयन् । दिग्वंदं भ्रमयन्मनो विकलयन्ब्रह्मांडमास्फोटयन्स्तं
भाद्दाविरभूदवनिर वैकुंठकंठीरवः ॥ ७ ॥ गंतव्यं क्वगच्छं क्वहंतस हसाकल्यांतकालः क
थं लघ्यः कं शरणं प्रजामि सपदि प्राणाः कथं स्थास्यति ॥ पुत्राः क्वत्र वसंति कुत्र सुहृदः कुत्रानुजाः
क्वांगनाः किं जीवंति नवेत्स भूरिति तदा लोकेषु कोलाहलः ॥ ८ ॥ तत्रावसरे दैत्यगुरुः प्राह ॥ अये
वो सुखमस्ति कर्म युगपच्छुष्मकमुद्धेदकृतारावारनिपानिपोतनि वसत्लोपात्रिकाणामि
व ॥ आप्तास्ते पुत्रकलत्रमित्रसुहृदो व्यालोकनेधा जुगसत्नूर्णं दनुजाः पलायनपरः पंचा
ननो गर्जति ॥ ९ ॥ केपि श्वाससमाकुलाः परिपतद्दंतं निपेतुः स्तदा केचित्कंपसमाकुलाः प्र

8

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिपदं भूमौ भयाश्वसत्खलु ।। अन्ये भीतिनिमीलदक्षिनयनाः प्राणाञ्जहुर्दानवाः पुत्रान्नः परिपा
लयेति शरणं वीराय युष्माकं परे ।४।। केऽपि प्रह्लादमूचुः ।। कूर्मस्तान्यति कंपते वसुमती न व्योमसा
लं वनं स्वर्गो व्यस्य जगदभिघातं विकलो न स्थास्यति स्थायते । हे प्रह्लाद महामते नरहरेः प्राणो
सि नव्हु महे कालेऽस्मिन्विषमे त्वमेव शरणं नास्माकमपागतिः ।५। दैत्याः । एतादृशाः कति कीन
ह्रितिभूरुहरोषु व्यालोकिता नेपत्रावः कति वाहृताना । एकोऽयमत्र बहवो वयमात्तशस्त्रास्तन्मा
भयं दधत पौरुषमातनुध्वं ।।६।। दैत्याः । जीवनेसंशयस्तावद्यदा नवविलोकनात् । तेन सा
र्द्धं पुनस्पर्द्धा प्रायणस्येव कारणं ।। ७ ।। दैत्याः । यत्र प्रह्लादपादे वामभुजे वेत्रपाणयः । ततत्रगण
नी योसौ कश्चिद्दारणकः प्रभुः ।।८।। ततः प्रकोपानलशोणनेत्रः परिभ्रमद्भ्रुकुटिभीमवक्त्रः ।
सर्वग्रहस्तानि तजानुकूले दधार दैत्याधिपतिं नृसिंहः ।।९।। अत्रावसरे पुत्रं प्रह्लादं रेव
[illegible]व न विचिंतय मेऽपराधं [illegible] तारपति वारण वीरमेनं । औदास्यमंगनविधेहि विविध

६

[illegible]न्ते किं न दहामि बहुसा ध[illegible]दशानं ।१०।। पत्नीं प्रह्लादं । न वमगय यदि जीवितानुरागः ।
शरणनिभि शयन चाटुकं कुं[illegible]नीं ।। मृगपतिमनुनीय नीयमानं कृपमपि मोचय पत्सु तरिकु
नं मां ।। ११ ।। इति निगदितिया वधाननावानामधीरा । प्रखरनखरदैत्यस्तावदेनं ददार ।। निजप
दनिरतानां सर्वतापापहारी सुसुकुलसुखकारी केसरीकेशवोसौ ।१२। पत्नी प्राह हरिं प्रति ।
नीतमस्तमेव जननी परमः सखा मे याचे मुकुन्द तव हे शरणं प्रपन्नी ।। सर्वापराधमगणय्य
विमुंच नाथं नो चेद्धियेहि जगदीश वधं ममापि ।।१३।। नृसिंहः । बहुधा शिशुवेदनीकृता
न तदप्यास्य दयाम नागपि । तदमुष्य मया सविस्मयं हृदयं कीहृशमिसवेक्षते ।१४।।
ततो दैत्यः प्राह पत्नीं प्रति ।। यद्वक्रे कवलायमानमखिलं ब्रह्मांडमालोक्यते यत्क्रोधाग्नि
तुल्यो न यानि कल्पान्तकालानलाः । तस्यामुष्य करद्वये निपततो मज्जीवितात्राणम
षात्वं पाहि कुरंगशावनयने मादृशं मालोकय ।१५। माता । उदरे निहितस्त्वमर्भक

9

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्तनपानैरप्यभूरि वर्द्धितः। कृतमीदृशमर्पितं त्वया मयि तस्योचितमंगकिंनव॥१६॥ सुतः॥
जननि कुमतिनामुना न किं किं विरचितमत्र मदंगभंजनाय। कथमिदमुचितं लभेत नाम
सौ नहि परपीडनमीश्वरः सहेत॥१७॥ माता॥ लोकोत्तरानरीनर्ति कीर्तिरायुष्मतस्तव। य
त्तात वधपापाघमन्यसे कृतकस्सतां॥१८॥ सुतः। यश्चिंतितं जगति दुर्लभमंतकाले मत्सु
स्तदं क्रयुगले किमितोधिभद्रं। मातर्विषादमधुना न विधेहि नत्वं यद्दूषणं तदपि भूषण
मेवमन्ये॥१९॥ ततः सकलसुरकुलप्रमोदवनदवदहनायमानमसुरकुलतिलकं श्री
नृसिंहेन विदीर्णमाकर्ण्य प्रमुदितमनसः सर्वे सुमनसः स्वस्वविमाने रवि निर्मलमाग
त्य प्रकोपानलज्वालाकलितकलेवरस्य वैकुंठकंठीरवस्य पुरतो गंतुमशक्तास्तद्दूरो
पांतस्थिताः संतस्तुष्टुवुः॥ सुधासिंधुहर्म्यमणिदीपरम्ये फणागारतल्पे दीपे भुजंगेंद्रतल्पे
[illegible]ने नलक्ष्मीघनो तुंगपा[illegible]नन्यस्तहस्तारविंदे नमं[illegible]दारूंदारकोदारकोटीर

[illegible]रमालामरंदांभसाधौ नपा[illegible]गीर्वाणगंधर्वविद्याधरानेकदेवर्षिराजर्षिभू
देवभूपालभूतात्पसरोप[illegible]शागारगेशादिजेगीयमानावदानेन विश्वैकविश्रामक
ल्पद्रुमानंतशक्तिप्रधानेन विश्वंभराभारसंहारलीलावतारेण वैकुंठलोकैकसारेण लक्ष्मी
समुल्लासमेघेन नारायणेन त्वपादैस्सवंशाहतायायैषसिंहावतारो गृहीतोस्ति लोकैकमुनादे
वदीनावमानावयं संप्रति स्वामिना रक्षणीया इति॥ अपि च नदंति भवत्यतिभीतिपलायित
भूमिपततनुदिक्करिवृंदविदारितगंडविनिर्गतमौक्तिकवृंदकमंबुनिधौ पतितं॥ परम
निनादहतासुरधाममहीपलसंहतिपाटितबंधनरज्जुपलायितघोटकखुरहतपरि
तभूमितटोत्थितधूलिसमूहमपोहतुमिव त्रास्तुकुरंगदृशाः स्रवदंजनसंकुललोचन
वारि किरंति परं तु विंदति नापि ध्वलिते कथमिव विंध्यमहीधरकाननवीथिपलायन
कर्म भवेदिति॥ अपि च। कठिनतरवालिनिकृतमहारिपुविग्रहशोणितपानकुतू

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection